O‘QITUVCHILARDA MULOQOT MADANIYATINI SHAKILLANTIRISHDA FOYDALANISHNING MA'NAVIY QIYOFASI

Turanov Umirbek Mirzali o’g’li
ChDPU Tabiiy fanlar fakulteti geografiya yo’nalishi 2-bosqich talabasi
turanovomirbek668@gmail.com +998871630912
Karshiboyev Komil Abdurasul o’g’li
ChDPU Tabiiy fanlar fakulteti geografiya yo’nalishi 2-bosqich talabasi
komilqarshiboyev70@gmail.com +998997692306
Ne'matullayev Nodirbek Kamol o'g'li
ChDPU Tabiiy fanlar fakulteti geografiya yo’nalishi 2-bosqich talabasi
nodirbekok22@gmail.com +998886422210
Kuldasov Erali Abduraim ogli
ChDPU Tabiiy fanlar fakulteti geografiya yo’nalishi 2-bosqich talabasi
kuldasove@gmail.com
Ilmiy maslahatchi : **Abdalova Sayyora Rustamovna**
CHDPU “Umumiy pedagogika” kafedrasi dotsenti
abdalovasayora@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati va uning ma’naviy jihatlari yoritilgan. Ta’lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o‘rni, ularning pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishdagi roli tahlil qilingan. Shuningdek, o‘qituvchining ma’naviy qiyofasi — nutq madaniyati, etik me’yorlarga rioya qilish, o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish kabi omillar zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘un holda ko‘rib chiqilgan. Maqolada texnologiya va ma’naviyatning o‘zaro bog‘liqligi asoslab berilib, ularning ta’lim sifatini oshirishdagi o‘rni ochib berilgan.

Kalit so’zlar: muloqot madaniyati, zamonaviy texnologiyalar, pedagogik faoliyat, ma’naviy qiyofa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, nutq madaniyati, pedagogik etika, ta’lim sifati, innovatsion yondashuv, o‘qituvchi shaxsi.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение использования современных технологий в формировании культуры общения у учителей и освещаются ее духовные аспекты. Проанализирована роль информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе и их влияние на повышение эффективности педагогической деятельности. Также раскрывается духовный облик учителя — культура речи, соблюдение этических норм, умение выстраивать эффективное общение с учащимися — в сочетании с современными технологиями. В статье обоснована взаимосвязь технологий и духовности, а также раскрыта их роль в повышении качества образования.

Ключевые слова: культура общения, современные технологии, педагогическая деятельность, духовный образ, информационно-коммуникационные технологии, культура речи, педагогическая этика, качество образования, инновационный подход, личность учителя.

Abstract: This article examines the importance of using modern technologies in the formation of communication culture among teachers and highlights its spiritual aspects. The role of information and communication technologies in the educational process and their impact on improving pedagogical effectiveness are analyzed. Additionally, the teacher's spiritual image — including speech culture, adherence to ethical norms, and the ability to establish effective communication with students — is considered in connection with modern technologies. The article substantiates the interrelation between technology and spirituality and reveals their role in enhancing the quality of education.

Kirish

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti va globallashuv jarayonlari ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qo'ymoqda. Axborot oqimining keskin ortishi, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi o'qituvchidan nafaqat chuqur bilim, balki yuqori darajadagi muloqot madaniyatini ham talab etmoqda. Chunki zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki o'quvchi shaxsini shakllantiruvchi, uning ma'naviy dunyosiga ta'sir ko'rsatuvchi muhim subyekt hisoblanadi.Muloqot madaniyati pedagogik faoliyatning ajralmas qismi bo'lib, o'qituvchining kasbiy mahoratini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali, samimiy va hurmatga asoslangan munosabatlar ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish masalasi bugungi kun pedagogikasining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim tizimiga keng joriy etilishi ushbu jarayonga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Xususan, masofaviy ta'lim platformalari, onlayn darslar, interaktiv dasturlar va multimedia vositalari o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni yanada samarali, tezkor va qulay shaklga keltirmoqda. Biroq texnologiyalarning joriy etilishi bilan bir qatorda, ularni to'g'ri va maqsadga muvofiq qo'llash, pedagogik etika va nutq madaniyatiga amal qilish masalalari ham alohida e'tibor talab etadi.

Shu nuqtai nazardan, o'qituvchining ma'naviy qiyofasi — uning odobi, muomala madaniyati, nutqining aniqligi va ravonligi, o'quvchilarga nisbatan hurmati va mehribonligi — zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'un holda namoyon bo'lishi lozim. Chunki texnologiya vositalari qanchalik rivojlangan bo'lmasin, ularning samaradorligi inson omili, xususan, o'qituvchining ma'naviy darajasi bilan chambarchas bog'liqdir.

METODOLOGIYA

Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan faqatgina bilim berishni emas, balki o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, ularning fikrlash doirasini kengaytirish hamda mustaqil tafakkurini rivojlantirishni ham talab etadi. Shu jihatdan, muloqot madaniyati o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Muloqot madaniyati deganda, o'qituvchining o'z fikrini aniq, ravon, tushunarli va ta'sirchan tarzda ifoda etishi, o'quvchilarni diqqat bilan tinglashi, ularning fikriga hurmat bilan yondashishi hamda ijobiy psixologik muhitni yaratishi tushuniladi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim jarayonida muloqotning yangi shakllarini yuzaga keltirdi. Xususan, masofaviy ta'lim, onlayn platformalar, video konferensiyalar, elektron ta'lim resurslari o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi aloqani kengaytirib, vaqt va makon chegaralarini bartaraf etdi. Bunday sharoitda o'qituvchining

muloqot madaniyati yanada muhim ahamiyat kasb etadi, chunki virtual muhitda to‘g‘ri va samarali muloqot o‘rnatish an’anaviy darslarga nisbatan murakkabroq bo‘lishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar yordamida o‘qituvchi o‘z nutqini boyitish, darslarni interaktiv tarzda tashkil etish, o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Masalan, multimedia vositalari orqali mavzuni vizual tarzda tushuntirish, onlayn testlar orqali bilimlarni nazorat qilish, forum va chatlar orqali fikr almashish muloqot samaradorligini oshiradi. Biroq bu jarayonda texnologiyalardan oqilona foydalanish muhim bo‘lib, ular asosiy maqsad — ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilishi lozim.Shu bilan birga, o‘qituvchining ma’naviy qiyofasi zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘un holda namoyon bo‘lishi zarur. Ma’naviy qiyofa — bu o‘qituvchining ichki dunyosi, axloqiy qadriyatlari, kasbiy etikasi va insoniy fazilatlarining yig‘indisidir. O‘qituvchi virtual muhitda ham o‘zining odob-axloq me’yorlariga amal qilishi, o‘quvchilarga nisbatan hurmat, sabr-toqat va mehr ko‘rsatishi lozim. Chunki texnologiyalar orqali olib boriladigan muloqot ham tarbiyaviy ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

Masofaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchi o‘z nutqining aniqligi va ifodadorligiga alohida e’tibor qaratishi zarur. Chunki o‘quvchilar ko‘pincha o‘qituvchining ovozi, ohangi va izohlariga asoslanib bilim oladilar. Shu sababli nutq madaniyatini rivojlantirish, ortiqcha so‘zlardan qochish, aniq va lo‘nda fikr bildirish zamonaviy pedagog uchun muhim talab hisoblanadi. Bundan tashqari, o‘qituvchi o‘quvchilarning fikrini tinglash, ularni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash orqali ijobiy muloqot muhitini yaratadi.Zamonaviy texnologiyalar o‘qituvchining o‘z ustida ishlashi uchun ham keng imkoniyatlar yaratadi. Turli onlayn kurslar, vebinarlar, elektron kutubxonalar orqali pedagog o‘z bilim va ko‘nikmalarini muntazam ravishda oshirib borishi mumkin. Bu esa uning kasbiy rivoji bilan bir qatorda, ma’naviy kamolotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Chunki o‘z ustida ishlaydigan o‘qituvchi doimo yangilikka intiladi, ochiq fikrli bo‘ladi va o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatishga harakat qiladi.

Shuningdek, ta’lim jarayonida texnologiyalardan foydalanishda pedagogik etika masalasiga ham jiddiy e’tibor qaratish lozim. Masalan, onlayn muloqotda o‘quvchilarning shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilish, ularning fikrini kamsitmaslik, adolatli baholash va teng yondashuvni ta’minlash o‘qituvchining kasbiy mas’uliyatini namoyon etadi. Bu jihatlar o‘qituvchining ma’naviy qiyofasini belgilovchi muhim mezonlar hisoblanadi.Umuman olganda, zamonaviy texnologiyalar o‘qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Biroq ularning ijobiy natija berishi bevosita o‘qituvchining ma’naviy saviyasi, kasbiy mahorati va texnologiyalardan foydalanish madaniyatiga bog‘liqdir. Shu sababli ta’lim tizimida texnologik yangiliklarni joriy etish bilan bir qatorda, o‘qituvchilarning ma’naviy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ham alohida e’tibor qaratish zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o‘qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki samarali muloqot nafaqat bilim berish jarayonini yengillashtiradi, balki o‘quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishiga, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi ushbu jarayonni yangi bosqichga olib chiqmoqda.Zamonaviy texnologiyalar o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqotni yanada qulay, tezkor va interaktiv shaklga keltirsa-da, ularning samaradorligi ko‘p jihatdan

o‘qituvchining ma’naviy qiyofasi va kommunikativ madaniyatiga bog‘liqdir. O‘qituvchining nutq madaniyati, pedagogik etikaga rioya qilishi, o‘quvchilarga hurmat va e’tibor bilan yondashishi har qanday texnologik vositadan ko‘ra muhimroq omil hisoblanadi.

Shu bois, ta’lim tizimida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan bir qatorda, o‘qituvchilarning ma’naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish, ularning muloqot madaniyatini yuksaltirishga ham alohida e’tibor qaratish zarur. Texnologiya va ma’naviyat uyg‘unligi ta’lim samaradorligini oshirishning asosiy sharti bo‘lib, barkamol avlodni tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi.Kelgusida o‘qituvchilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, pedagoglarning doimiy o‘z ustida ishlashini qo‘llab-quvvatlash hamda ta’lim jarayonida insoniy qadriyatlarni ustuvor yo‘nalish sifatida saqlab qolish muhim ahamiyat kasb etadi**.**

Foydalangan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. — Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: Fan, 2006.
4. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. — Toshkent: Fan, 2005.
5. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Iste’dod, 2010.
6. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. — Moskva: Logos, 2004.
7. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.